

Međugencijski povjerenički fond UN-a za odgovor i oporavak od bolesti Covid-19 (UN COVID-19 MPTF)

Osmislimo obrazovanje ponovo!

Kreiranje kvalitetnijeg obrazovanja za djecu tokom i nakon COVID-19 krize, s fokusom na najugroženije

I. Na koju konkretnu potrebu/problem odgovara ova intervencija?

Rezimirajte problem. Prilikom analize i opisa problema primijenite rodnu perspektivu. Eksplicitno navedite ko je utvrdio potrebu (planovi, nacionalne vlasti, civilno društvo, UN-ova analiza ili građani) [15.000 slovnih znakova]. Relevantne smjernice [ovdje](#) i [ovdje](#).

Cilj prijedloga je pružanje podrške obrazovnom sektoru/vlastima u BiH u njihovim naporima na jačanju sistema koji može spriječiti, ublažiti negativne uticaje i brzo odgovoriti na krizne situacije, naročito prilikom odgovora na potrebe ranjive populacije, uz primjenu principa kojim se obezbjeđuje da niko ne bude zapostavljen i postizanje rodne ravnopravnosti, te uz poseban fokus na najranjivije i najmarginaliziranije djevojčice i dječake, u skladu s preporukama procjene socijalno-ekonomskog uticaja Covida-19 i stubova UN-a za socijalno-ekonomski odgovor (SERF).

Nejednakost u pristupu učenju u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju:

Pandemija Covida-19 je prouzrokovala neviđene poremećaje u obrazovanju širom svijeta – oko 1,6 milijardi učenika mjesecima je bilo van svojih školskih klupa. Ova situacija je dodatno produbila nejednakosti i pogoršala već postojeću krizu učenja, jer su milioni djece, mladih i odraslih ostali uskraćeni za jednak pristup i mogućnosti za nastavak učenja. Od sredine marta 2020. godine oko 500.000 učenika u Bosni i Hercegovini (BiH) ne prati nastavu u svojim učionicama. Obrazovne vlasti u Bosni i Hercegovini pokušale su brzo uspostaviti različite mehanizme izvođenja nastave na daljinu u otežanim okolnostima, s manje ili više uspjeha. Pored činjenice da ovi poremećaji u nastavi imaju značajan uticaj na svu djecu, djeca iz ranjivih grupa su se našla pod dodatnim rizikom

31. august 2020.

od zapostavljanja i pod povećanim rizikom od prekida školovanja i produblјivanja postojećih nejednakosti. Obustave nastave u školama i poremećaji u obrazovanju kod najranjivije djece dodatno pogoršavaju postojeće rodne norme te povećavaju obim kućnih poslova u domaćinstvu za djevojčice, ograničavajući im raspoloživo vrijeme i sredstva za učenje. Osim negativnih posljedica na budućnost djevojčica, ova situacija ima i međugeneracijski uticaj na zdravlje i ishranu, ekonomski rast i mnoge druge ishode. Prema procjenama obrazovnih vlasti u BiH, poremećajem kontinuiteta učenja pogođeno je više od 9700 osnovnoškolske i srednjoškolske djece koja nisu imala pristup IKT-u¹, a mnogim nastavnicima nedostaju IKT vještine potrebne za održavanje kvalitetne nastave na daljinu.

Nadalje, prema podacima UNICEF-ovog [U-Reporta](#), 45% mladih imalo je problema u pristupu nastavi zbog toga što moraju dijeliti uređaje s drugim članovima domaćinstva ili nemaju odgovarajući prostor i okruženje za učenje. Djeca i mladi s poteškoćama u razvoju, čak i ako su imali IKT opremu, suočavali su se s problemima u pristupu zbog nedostatka asistivnih tehnologija i zbog potreba za intenzivnom podrškom nastavnika.

Ranjive grupe djece i mladih, poput Roma, djece i mladih koji žive u siromaštvu i djece i mladih u pokretu, bile su izloženije riziku od poremećenog kontinuiteta učenja. Romska djeca bila su pogođena u nesrazmjerno većoj mjeri, te čine najmanje 6% djece koja nemaju pristup IKT-u i internetu.² Romska djeca su ujedno najčešće isključena iz tržišta rada i prilika za zapošljavanje. Mnoga djeca iz ove grupe ne završe školu, a stopa prekida školovanja naročito je visoka među djevojčicama. Ovaj podatak je tim alarmantniji ako je poznato da je stopa upisa u cjelokupni razvojni program predškolskog vaspitanja i obrazovanja, kao i stopa upisa u programe pripreme za osnovnu školu, među romskom djecom izuzetno niska. Naime, samo 1,5% romske djece predškolskog uzrasta uključeno je u neki oblik predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine pohađa ukupno 1510 romske djece. U pojedinim kantonima, poput Bosanskog Podrinja (BPK), nema osnovnih škola s upisanom romskom djecom. Procenat romske djece koja su upisana u osnovno obrazovanje u Federaciji BiH, ali su napustila školu prije završetka školovanja, iznosi 15%³.

Nadalje, predškolci su činili najveću grupu koja tokom obustave nije pohađala svoju vaspitno-obrazovnu ustanovu. Naime, između sredine marta i sredine maja 2020. pohađanje predškolskog vaspitanja i obrazovanja tokom obustave rada predškolskih ustanova prekinulo je čak 82% djece. Imajući u vidu činjenicu da je prije pandemije predškolske ustanove pohađalo tek 25% djece u BiH, ovaj sektor je posebno ranjiv⁴ jer je pružanje pristupačne brige o djeci presudno za osiguravanje jednakih mogućnosti za učešće žena na tržištu rada. Kako raste broj porodica s dvostrukim prihodom i jednoroditeljskih porodica, dostupne i

---

1 Agencija za statistiku BiH http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2020/EDU_04_2019_Y2_0_BS.pdf

2 Brza procjena potreba – obrazovanje, UNICEF BiH, mart 2020.

3 Informacije o uključivanju romske djece u predškolsko i osnovno obrazovanje u Federaciji BiH, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, 2018. http://www.fmon.gov.ba/Upload/Ostalo/8e6f18a9-1315-4c9b-a914-aadd08c6825b_Informacija%20o%20ukljucenosti%20djece%20romske%20nacionalnosti%2016072018.pdf

4 Ibid.

31. august 2020.

pristupačne predškolske usluge su ključne kako bi se roditeljima omogućilo da ostanu na tržištu rada ili da mu pristupe i smanje rodni jaz u zapošljavanju.

Kada djeca ne mogu ići u školu, često na kraju izgube više od samog obrazovanja. Mnogi učenici gube rutinu, druženje s prijateljima, jedini obrok tokom dana, pristup zdravstvenim i prehrambenim uslugama i bezbjedno okruženje. Inherentne nejednakosti u pristupu alatima i tehnologijama tokom zaključavanja prijete da prodube krizu učenja. BiH se s krizom učenja suočila čak i prije pandemije, budući da je Program za međunarodno ocjenjivanje učenika ([PISA](#)) 2018 pokazao da preko 50% djece u BiH ne postiže minimalni nivo funkcionalne pismenosti iz jezika, nauke i matematike. Postoje [Procjene](#) da se, kao posljedica krize izazvane Covidom-19, ovaj procenat može dodatno povećati.

Rodne razlike u tehničkom i stručnom obrazovanju:

Preko 75% srednjoškolaca u BiH upisano je u škole koje pružaju tehničko i stručno obrazovanje i osposobljavanje (TSOO) i imalo je poteškoća u pristupu praktičnoj nastavi tokom pandemije⁵. Uprkos nastojanjima da se jedan dio obuke nastavi izvoditi putem video uputstava i pisanih materijala, zatvaranje je ozbiljno uticalo na realizaciju TSOO-a, ispite i proces sertifikacije. U ovoj grupi su prisutne najveće razlike u zastupljenosti polova, gdje dječaci čine oko 70%. U ostalim tipovima srednjih škola (redovne/ne-TSOO) procenat djevojčica je veći.⁶ Faktori koji doprinose tom nesrazmjeru uglavnom su rezultat kulturne i historijske orijentacije dječaka prema određenim zvanjima koja se tradicionalno smatraju muškim.

Odabiri žena i muškaraca u obrazovanju utiču na njihovu zaradu kasnije u životu. Manje muškaraca nego žena studira u oblastima opšteg obrazovanja (8% naspram 13% za žene), društvenim naukama, poslovnim studijama, pravu (10% naspram 23%) i uslugama (17% naspram 25%). Suprotno tome, inženjerstvo i građevinarstvo je studiralo 54% muškaraca, u poređenju sa samo 19% žena.⁷

Razlika u platama po satu za stanovništvo od 16 do 64 godine koje radi za plate ili nadnice iznosi 9%. To znači da je razlika između prosječne satnice muškaraca i žena 9% plate muškaraca.⁸ Lošije plaćeni „ženski“ poslovi postoje i u javnom i u privatnom sektoru, kao i u neformalnoj ekonomiji. Sektori koji se prvenstveno povezuju s nižim zaradama uključuju obrazovanje, zdravstvo, kulturu i poljoprivredu.

Ukupne rodne razlike u obrazovanju:

Prema analizi koju je u BiH objavila Međunarodna organizacija rada (ILO) u aprilu 2020. godine, ovakav zastoj obrazovanja sa sobom nosi rizik trajnog prekida obrazovanja od strane djece i mladih i gubitka mogućnosti da završe školovanje i traže plaćeno zaposlenje. To će rezultirati daljnjim povećanjem ionako vrlo

---

⁵ Ibid.

⁶ Agencija za statistiku BiH, Žene i muškarci u BiH, 2020 http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2020/FAM_00_2019_TB_0_BS.pdf

⁷ Agencija za statistiku BiH, [Anketa o budžetu domaćinstava 2011](#)

⁸ Izvještaj o rodnoj analizi za Bosnu i Hercegovinu, USAID 2016 <http://www.measurebih.com/uimages/Edited20GA20Report20MEASURE-BiH.pdf>

31. august 2020.

visokog procenta mladih koji nisu u sistemu obrazovanja, osposobljavanja i zaposlenja (NEET populacija), koji je u 2019. godini iznosio 21% (21,1% žena i 22,1% muškaraca).⁹

Žene u radnoj dobi imaju niži nivo obrazovanja od muškaraca u BiH. Znatno veći procenat žena nego muškaraca u BiH ima samo osnovno obrazovanje (49% u odnosu na 29%), a slične nejednakosti u korist muškaraca primjetne su i u postignućima u srednjem obrazovanju (60,9% u odnosu na 41,7%). Razlike među polovima u visokom obrazovanju znatno su manje, pri čemu su muškarci u prednosti sa samo jednim procentnim poenom.¹⁰

Niža školska sprema, posebno kada su u pitanju žene u ruralnim područjima, predstavlja važan faktor koji doprinosi trajno nižem zapošljavanju i samozapošljavanju. Žene u gradu mogu imati dvostruko više godina školovanja od žena na selu. Uzrok tome može biti nekoliko faktora, uključujući postojanje tradicionalnih rodni normi u pogledu radnih odgovornosti u domaćinstvu i učešće u raznim sezonskim poljoprivrednim aktivnostima. Sve ovo pogoduje ograničavanju godina školovanja, prekidanju školovanja ili izostanku iz nastave. Udaljenost od škole, naročito na srednjoškolskom nivou, neadekvatan prevoz i nepristupačan teren mogu predstavljati druge faktore koji doprinose nižem stepenu obrazovanja među ženama na selu.¹¹

Uticaj na žensko nastavno osoblje:

Od početka krize izazvane Covidom-19, nastavno osoblje (68% žena) ima ključan značaj u osiguravanju nastavka učenja na daljinu, u situacijama gdje je to izvodljivo, i obezbjeđivanju najvećih mogućih koristi za učenike koji žive u udaljenim sredinama i okruženjima koja ne pogoduju učenju. Presudna uloga ženskog nastavnog osoblja ogleda se i u tome što one imaju pozitivan uticaj na obrazovanje djevojčica i predstavljaju uzore djeci za suzbijanje rigidnih rodni normi, ali njihov dvostruki teret, kao majki/vaspitačica koje pomažu sopstvenoj djeci u učenju i kao staratelja koji vode brigu o drugim članovima sopstvenog domaćinstva, tokom pandemije uglavnom je ostao zanemaren i bez odgovarajućeg odgovora. Većina obrazovnih vlasti nisu izradile smjernice za e-nastavu, a nastavnici nisu dobili odgovarajuću obuku i osposobljavanje za IKT/digitalne vještine u ovoj oblasti. Pored toga, prosvjetni radnici i članovi porodice suočavali su se s izazovima zbog nedostatka odgovarajućih vještina za podučavanje djece i mladih na daljinu, a članovima porodica i starateljima bila je potrebna podrška da pomognu djeci i mladima da nastave obrazovanje kod kuće. Obrazovne vlasti identificirale su 523 člana nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama koji nisu imali pristup IKT uređajima i internetu, što je 1,4% od ukupnog broja nastavnog osoblja, a to su uglavnom žene, pošto je stopa zaposlenog nastavnog osoblja u osnovnim školama 72%, a u srednjim školama 61% u korist žena.¹²

Nedostatak podataka otežava efikasan rodno osjetljiv odgovor. Pristup će biti usmjeren i na poboljšano prikupljanje i prezentiranje rodno razvrstanih podataka o nastavnom osoblju kako bi se bolje razumio i riješio problem uticaja obustave nastave u školama na zdravlje i dobrobit ženskog nastavnog osoblja, s posebnim osvrtom na uticaj dodatnih starateljskih odgovornosti i povećane stope porodičnog i rodno uslovljenog nasilja.

9 Agencija za statistiku BiH Anketa o radnoj snazi u BiH, 2018. i ILO STAT Bosna i Hercegovina Profil države: <https://ilostat.ilo.org/data/country-profiles/> i https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer11/?lang=en&segment=indicator&id=EIP_NEET_SEX_RT_A

10 Agencija za statistiku BiH, Anketa o radnoj snazi 2015

11 Izvještaj o rodnoj analizi za Bosnu i Hercegovinu, USAID 2016 <http://www.measurebih.com/uimages/Edited20GA20Report20MEASURE-BiH.pdf>

12 Agencija za statistiku BiH, Statistika obrazovanja za školsku 2019/2020 <http://bhas.gov.ba/Calendar/Categori/15>

31. august 2020.

U okviru strateškog pristupa, u cilju postizanja ovih rezultata preduzeće se snažno integrirani pristupi rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena kako bi se osiguralo da se rodno odgovornim mjerama koje transformiraju obrazovne sisteme da prioritet i da se u obzir uzmu ključna uska grla i prepreke izgradnji otpornosti u sistemu. Generalno, žene su dobro zastupljene u nastavnoj radnoj snazi, ali muškarci se češće nalaze na rukovodećim položajima u školskom sistemu. Zastupljenost žena u nastavnoj radnoj snazi u obrazovnom sistemu u BiH iznosi 68%; međutim, učešće žena na rukovodećim položajima smanjuje se sa 83% u predškolskim ustanovama na 35% u visokom obrazovanju.¹³ Žensko nastavno osoblje često ima niže kvalifikacije, nejednake uslove rada i mogućnosti profesionalnog razvoja te niže plate od svojih muških kolega, što dodatno doprinosi riziku od napuštanja posla i ukupnom kvalitetu nastavnih rezultata. Kada su žene na rukovodećim položajima u školama, one služe kao uzor djevojčicama jer ih podstiču da se upišu u školu i da je redovno pohađaju. Najmanje 55% programskog budžeta biće namijenjeno rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena, dok najmanje 35% programskih aktivnosti direktno podržava djevojčice i žene.

Imajući u vidu veću zastupljenost ženskog nastavnog osoblja te jednaku stopu zastupljenosti dječaka i djevojčica, u ovim aktivnostima će se primjenjivati princip „Ne nanosi štetu“ uključivanjem odgovarajućeg broja dječaka i muškaraca kako bi se izbjeglo osporavanje rodni uloga u vidu jačanja rodni nejednakosti. Mladići češće prijevremeno prekidaju školovanje nego djevojke. Prema podacima Eurostata, tokom 2014. procenat učenika koji su prijevremeno prekinuli školovanje u BiH iznosio je 20% za žene i 30% za muškarce. Ovaj podatak je alarmantan, ali ono što još više zabrinjava jeste činjenica da ovo predstavlja poboljšanje u odnosu na 2006. godinu, kada su stope prijevremenog prekida školovanja iznosile 38% za djevojčice i 49% za dječake (Eurostat, 2015). Postoji nekoliko mogućih objašnjenja za ovaj trend – kulturološke norme nižih očekivanja od dječaka u pogledu obrazovnih postignuća, ili veća konkurencija u potrazi za poslom za mlade žene s istim obrazovnim nivoom kao muškarci.¹⁴

Uticaj zbog gubitka prihoda:

Rasprostranjena nezaposlenost i gubitak prihoda uslijed Covida-19 ozbiljno će domaćinstvima otežati plaćanje školarina i školskih materijala. Budžetska ograničenja mogu dovesti do toga da najsiriomašnja domaćinstva djecu zadrže van škole čak i kada se škole ponovo otvore. Kombinacija odsustva iz škole i gubitka mogućnosti za privređivanje porodice uslijed pandemije mogu djevojčice učiniti posebno ranjivima i mogu pogoršati isključenost i nejednakost – posebno kada su u pitanju osobe s invaliditetom i druge marginalizirane grupe. Pritisak za prekid školovanja vjerovatno će imati veći uticaj na dječake, koji su pod većim pritiskom da doprinesu porodičnim приходima, naročito kada se ekonomski uslovi pooštire. To bi moglo dovesti do toga da dječaci trajno napuste školovanje, posebno oni u višim razredima srednje škole.¹⁵

U junu 2020. UNICEF i UNESCO su proveli brzu procjenu stanja i potreba u obrazovanju, koja je podijeljena na adrese 14 nadležnih obrazovnih vlasti u BiH.¹⁶

13 Agencija za statistiku BiH, Statistika obrazovanja za školsku 2019/2020. <http://bhas.gov.ba/Calendar/Category/15>

14 Gender Analysis Report for Bosnia and Herzegovina, USAID 2016 <http://www.measurebih.com/uimages/Edited20GA20Report20MEASURE-BiH.pdf>

15 The Economic and Social Impact of COVID-19: Education, World Bank Group Spring 2020 <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/western-balkans-regular-economic-report>

16 [Brza procjena stanja i potreba – obrazovanje u Bosni i Hercegovini, UNICEF i UNESCO, august 2020.](#)

31. august 2020.

Analiza je otkrila specifične strukturne probleme obrazovnih sistema u BiH:

- neadekvatnost IKT resursa za podršku e-nastavi i kombiniranoj nastavi, **posebno za ranjivu djecu i mlade**
- nedostatak **online platformi/mreža za e-nastavu** koje bi omogućile svim obrazovnim institucijama da na njih brzo prebace izvođenje nastave, ispitivanje i sertifikaciju, te nedostupnost različitih kanala za realizaciju
- nedostatak standardiziranog nastavnog plana i programa za e-nastavu i kombinirano učenje s modernim dizajnom nastave i kvalitetnim multimedijalnim materijalima. To takođe uključuje nepredviđene slučajeve i strategije za nadoknađivanje propuštene praktične obuke
- **neadekvatno osposobljavanje nastavnika i predavača** za realizaciju i omogućavanje e-nastave i kombinirane nastave i kreiranje sadržaja za učenje
- nedostatak kapaciteta organa vlasti nadležnih za obrazovanje da provedu osiguranje kvaliteta.

Sve promjene izazvane pandemijom Covida-19 jasno su stavile do znanja da se budućnost učenja i pružanje kvalitetnog obrazovanja ne može odvojiti od imperativnog principa da niko ne smije ostati zapostavljen. Kako bi se spriječilo da kriza učenja preraste u generacijsku katastrofu, neophodno je hitno djelovanje svih u novonastalim okolnostima. Ovaj poremećaj predstavlja priliku obrazovnim vlastima u BiH i njihovim partnerima da sistem izgrade ispočetka, ali na osnovama veće ravnopravnosti, te da uspostave „novu normalost“ za obrazovni sistem koja će uklanjati prepreke inkluzivnom obrazovanju, naročito za marginalizirane djevojčice i dječake, i osigurati da obrazovni sistem ne produžava nejednaku raspodjelu moći u nastavničkoj profesiji, već služi za ubrzano postizanje održive rodne ravnopravnosti i pune inkluzije.

Ovaj zajednički program osmišljen je s vizijom rekonceptualiziranja obrazovanja i u prvom planu naših nastojanja ima sljedeće ulazne tačke: fokusirati se na rodno odgovorne pristupe koji su usmjereni na rješavanje problema propuštenog gradiva i sprečavanje prekidanja školovanja, posebno marginaliziranih grupa; nuditi vještine za programe zapošljivosti; podržati nastavničku profesiju i spremnost nastavnog osoblja; proširiti definiciju prava na obrazovanje tako da uključuje povezivost; ukloniti prepreke povezivanju; ojačati podatke i praćenje učenja; ojačati artikulaciju i fleksibilnost na svim nivoima i u svim vrstama obrazovanja i osposobljavanja.

II. Očekivani rezultati i jasno objašnjenje vidljivih rezultata ili promjena koje će se postići kroz ovaj program saradnje

Pored direktnog doprinosa provedbi Agende 2030 i postizanju Ciljeva održivog razvoja, obrazovanje transverzalno doprinosi ostvarivanju nekoliko ciljeva i ciljanih indikatora – uključujući one koji se odnose na dostojanstven rad i ekonomski rast, smanjenje nejednakosti, životnu sredinu, promociju rodne ravnopravnosti, inovacije te mirna i inkluzivna društva. Iz tog razloga, uloga obrazovanja može se tretirati i kao pokretač koji direktno doprinosi ostvarivanju ekonomskih i socijalnih koristi, i kao omogućavajući faktor koji doprinosi efikasnosti razvojnih intervencija.

31. august 2020.

Stoga, uključivanje obrazovanja u Plan socijalno-ekonomskog odgovora UN-a u Bosni i Hercegovini¹⁷, na temelju principa „**Zajednički do boljeg oporavka**“¹⁸, doprinosi ubrzanju sveukupnog oporavka društva uz učešće svih sektora i fokusiranje na rodnu komponentu obrazovnih aktivnosti radi postizanja boljih rezultata za žene i djevojčice i izgradnje jačeg, inkluzivnijeg i otpornijeg društva.

U pogledu pristupa **zasnovanog na ljudskim pravima**¹⁹, fokus Zajedničkog programa nije samo na tome da se djeci omogući pristup školi, već i da im se dugoročno pruže mogućnosti da imaju kvalitetan nastavni plan i program te da završe sve godine školovanja kako bi ostvarili svoje pravo na obrazovanje. Nastavno osoblje, rukovodstvo škole i ostalo osoblje, naročito tokom pandemije, imaju presudnu ulogu u stvaranju sigurnih prostora za učenje, prilagođavanju nastavnih planova i programa i pružanju podrške marginaliziranim učenicima.

Pandemija Covida-19 suočila je obrazovne vlasti u BiH sa specifičnim nizom izazova u osiguravanju kontinuiteta i kvaliteta nastave i učenja uz primjenu principa „**Niko ne smije biti zapostavljen**“²⁰. Ovaj zajednički program UN-a predlaže modernizaciju obrazovanja i nastave u BiH u sljedećim oblastima s ciljem povećanja otpornosti obrazovnih sistema i daljnjeg doprinosa reformama obrazovnog sektora:

- i. Pristup
- ii. Način izvođenja
- iii. Didaktički pristup i
- iv. Sveukupni kvalitet obrazovanja

Fokus strategije odgovora jeste poboljšanje obrazovanja u javnom sektoru u tri odabrane administrativne jedinice nadležne za pitanja obrazovanja (entiteti i kantoni), jačanje sistema koji može spriječiti, ublažiti uticaje i brzo reagirati na krizne situacije, naročito kada je riječ o zadovoljavanju potreba ranjivih grupa, uz primjenu principa kojim se obezbjeđuje da niko ne bude zapostavljen. Pored toga, ove intervencije imaju za cilj poboljšanje pristupa kombinirane nastave²¹ kojima se osigurava potrebna otpornost obrazovnih sistema i sveukupno poboljšanje kvaliteta učenja. Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena predstavljaju važan cilj ovog prijedloga (Gender oznaka – GEM3). Ključne aktivnosti zajedničkog programa fokusiraju se na ublažavanje i prevazilaženje obrazovnih razlika, ishode učenja za djevojčice i dječake, kao i na izgradnju kapaciteta i osnaživanje ženskog nastavnog osoblja koje čini blizu 70% radne snage u obrazovnom sektoru.

---

¹⁷ <https://data.uninfo.org/Home/ DocumentTracker>

¹⁸ <https://www.un.org/en/coronavirus/recoverbetter>

¹⁹ <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/human-rights-based-approach>

²⁰ <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind>

²¹ Učenje u kojem učenici uče putem elektronskih i online medija kao i putem tradicionalne nastave u učionici.

31. august 2020.

Program podupire osnaživanje, učešće i vođstvo žena i djevojčica. Ključne aktivnosti se fokusiraju na prevazilaženje nedostataka u podacima o polovima, dugoročna ulaganja i promjene obrazovne politike kroz unapređenje rodne ravnopravnosti u obrazovnoj radnoj snazi, kao i jednak pristup kvalitetnim i inkluzivnim obrazovnim sistemima i ishodima učenja, čime se ujedno doprinosi ostvarenju Cilja održivog razvoja 5 (SDG 5) o rodnoj ravnopravnosti.

Fokusiranje na prevenciju prekidanja školovanja i unapređivanje ranog obrazovanja s fokusom na djecu u nepovoljnom položaju i jačanje osposobljavanja nastavnog osoblja dugoročno će dovesti do poboljšanja kvaliteta obrazovanja i pravičnosti. Rezultati Zajedničkog programa stvorit će priliku za izgradnju obrazovnog sistema koji je otporniji, prilagodljiviji potrebama učenika, pravedniji i inkluzivniji, s naglašenom ulogom tehnologije u osposobljavanju nastavnog osoblja i obezbjeđivanju kontinuiteta nastave i učenja između škole i kuće.

Inovativni pristup

Još uvijek je nepoznato koliko dugo će potrajati kriza uzrokovana Covidom-19, pa trajno zatvaranje škola ne predstavlja prihvatljivo rješenje. Iako su se učenici, nastavnici i porodice susretali s brojnim izazovima, bilo je i sjajnih primjera **inovacija**, poput razvoja **mobilnih aplikacija i web portala za učenje** koji su omogućili kontinuirani proces obrazovanja, pogotovo za djecu s poteškoćama u razvoju. U kontekstu globalne pandemijske krize, BiH može istražiti mogućnost **rekonceptualiziranja učenja** na način da svaki učenik stekne potrebne vještine koje su mu potrebne za uspjeh u životu i radu, na osnovu preporuka iz najnovijeg Sažetka politike Generalnog sekretara o obrazovanju tokom i nakon Covid-19²². Poseban akcenat treba staviti na digitalizaciju obrazovnih sistema, unapređenje digitalnih vještina nastavnog osoblja i učenika te integraciju modaliteta učenja na daljinu i putem interneta, kao preduslova za fleksibilan i efikasan odgovor na buduće poremećaje.

Socijalna kohezija:

Nadalje, s obzirom na postkonfliktni karakter BiH, pandemija dodatno pogoršava ranjivosti te povećava postojeće podjele i stvara nove. S tim u vezi, neophodno je dati prioritet jačanju socijalne kohezije i otpornosti zajednica tokom borbe protiv Covid-19. To treba da podrazumijeva i napore na rješavanju određenih ključnih pokretača nestabilnosti s kojima se zajednice već duže vrijeme suočavaju i koji i dalje duboko utiču na strukturu društva širom zemlje. Fragmentirani obrazovni sistem u BiH produbljuje podjele među učenicima u ranom uzrastu.

Zajednice podnose najveći dio tereta socijalno-ekonomskog uticaja Covid-19 u BiH, ali one su ujedno ključne za izravnavanje epidemijske krivulje i osiguravanje dugoročnijeg oporavka. Njihova uloga je naročito došla do izražaja tokom razornih poplava koje su pogodile BiH u maju 2014., ali i neposredno potom, tokom perioda oporavka, kada su samoorganiziranje i međusobna podrška sa susjednim zajednicama bili ključni za ublažavanje najgorih ishoda. Tokom krize izazvane Covidom-19, građani širom BiH pokazali su izvanrednu sposobnost saradnje na osnovama solidarnosti i uzajamne brige.

---

²² https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf

31. august 2020.

U tom pogledu, zajednicama će biti potrebne investicije koje će im omogućiti da ostanu otporne i ojačaju međusobnu povezanost. Stoga je izuzetno važno da UN i partneri pomognu BiH da ojača efikasno upravljanje i podupre zdraviji odnos između institucija i svih stanovnika zajednice, te da istovremeno rade na istinskom, trajnom miru koji je zasnovan na zajedničkim težnjama i prioritetima. To su ključne oblasti kojima je potrebno posvetiti dugoročnu pažnju, a koje ujedno podupiru UN-ovu preventivnu agendu, održavanje mira i ciljeve održivog razvoja.

Cilj predložene intervencije jeste postizanje sljedećeg **ishoda**:

Ojačani kapaciteti obrazovnih sistema da obezbijede kontinuitet i kvalitet e-nastave i kombinirane nastave za svu djecu i mlade, djevojčice i dječake u Bosni i Hercegovini.

Da bi se postigao ovaj ishod, **Teorija promjene** (ToC) pretpostavlja sljedeće – **AKO**:

- su poboljšani kapaciteti obrazovnih vlasti za odgovor na krize, primjenu sigurnosnih protokola u radu škola i obavještanje o rizicima, kao i za izvođenje rodno odgovorne, kvalitetne inkluzivne e-nastave i kombiniranih pristupa nastavi;
- je kontinuitet učenja obezbijeđen za svu ranjivu djecu i mlade, djevojčice i dječake po principu jednakih mogućnosti;
- svi učitelji/nastavnici/profesori imaju ojačane kapacitete i digitalne vještine, posebno u svjetlu činjenice da je nedostatak vještina veći u ruralnim oblastima i među ženskim nastavnim osobljem, i osnaženi su za izvođenje kvalitetne e-nastave i kombinirane nastave;

...I obrazovne vlasti nedvosmisleno pokazuju posvećenost snažnim podržavajućim politikama i akcijama za poboljšanje pristupa, pedagogije, kvaliteta i osnaživanja žena, čime se premošćuju rodne razlike među nastavnim osobljem za inkluzivnu e-nastavu i kombiniranu nastavu,

ONDA će obrazovni sistemi moći osigurati kontinuitet i kvalitet e-nastave i ishode kombinirane nastave za svu djecu i mlade, djevojčice i dječake u BiH, uključujući i najranjivije djevojčice i dječake.

Ove intervencije predviđaju **strateško partnerstvo** s nadležnim obrazovnim vlastima i imenovanim agencijama na nivou države, entiteta, Distrikta Brčko i kantona, ciljanim predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama i univerzitetima, privatnim sektorom, volonterima u zajednici i implementacionim partnerima iz civilnog društva.

Geografsko područje intervencije je BiH sa sljedećim **ključnim korisnicima**:

- **100.000 djece i mladih (djevojaka i dječaka)** koji pohađaju predškolsko, osnovno, srednje, tehničko i stručno obrazovanje i osposobljavanje te visoko obrazovanje u 3 administrativne jedinice (55% korisnica);
- **5.000** članova nastavnog osoblja u predškolskim ustanovama i osnovnim i srednjim školama;

31. august 2020.

- **14** organa vlasti nadležnih za obrazovanje u BiH.

Predloženi period intervencije je 18 mjeseci.

Ciljna populacija

Djeca i mladi

Glavna ciljna grupa za predloženu akciju biće djeca i mladi (djevojčice i dječaci) koji pohađaju predškolsko, osnovno, srednje, tehničko i stručno obrazovanje i osposobljavanje te visoko obrazovanje. Aktivnosti će biti posebno usmjerene na djevojčice i žene koje pohađaju formalno obrazovanje, što znači najmanje 55% djece i mladih. Predložena akcija će se realizirati u tri administrativne jedinice u BiH koje imaju nadležnosti u oblasti obrazovanja, i to: Županija Zapadnohercegovačka, Unsko-sanski kanton i Republika Srpska, pa se stoga očekuje da njome indirektno bude obuhvaćeno 100.000 djece i mladih koji pohađaju formalno obrazovanje.

Nastavno osoblje u predškolskim ustanovama i osnovnim i srednjim školama

Cilj ove intervencije je osnaživanje i jačanje kapaciteta 5.000 članova nastavnog osoblja u predškolskim ustanovama i osnovnim i srednjim školama, od kojih su najmanje 3.400 žene.

Organi vlasti nadležni za obrazovanje

Intervencija će biti ciljano usmjerena na jačanje kapaciteta svih 14 organa vlasti nadležnih za obrazovanje u BiH za poboljšanje inkluzivne e-nastave i kombinirane nastave za svu djecu i mlade.

Zajednički projekat je organiziran oko 5 **izlaznih rezultata**:

Izlazni rezultat 1: Uspostavljeno rodno odgovorno upravljanje krizama, uključujući zakonske okvire, kako bi se omogućila primjena sigurnosnih protokola u radu škola i obavještavanje o rizicima.

Ovaj izlazni rezultat će se postići provedbom sljedećih aktivnosti:

1. Podržati obrazovne vlasti u izradi i diseminiranju smjernica „povratak u školu“ i „povratak u predškolsku ustanovu“ u skladu s principom „**Niko ne smije biti zapostavljen**“;
2. Pomoći obrazovnim vlastima u izradi procjena rizika, roda i ranjivosti, planova za nepredviđene okolnosti i daljinsku nastavu;
3. Podržati škole i predškolske ustanove u „boljem otvaranju“ obezbjeđivanjem higijenskih materijala i izvora informacija.

31. august 2020.

Izlazni rezultat 2: Podržan kontinuitet učenja u BiH za svu ranjivu djecu i mlade, djevojčice i dječake.

Ovaj izlazni rezultat će se postići provedbom sljedećih definiranih aktivnosti:

1. Praćenje uticaja obustave rada škola na domaćinstva i na kontinuitet učenja za ranjivu djecu u realnom vremenu, s posebnim fokusom na podatke razvrstane po polu kroz prikupljanje/identificiranje podataka razvrstanih po polu, starosti i invaliditetu, uključujući i o rodnim rizicima, potrebama i preprekama za usluge, te korištenje tih podataka za potrebe odlučivanja o politikama i programima;
2. Podržati škole i predškolske ustanove obezbjeđivanjem IKT resursa za djecu (djevojčice i dječake) bez pristupa IKT u slučaju obustave redovnog školskog procesa u kriznim situacijama;
3. Osigurati jednak pristup i opremiti škole i predškolske ustanove asistivnim tehnologijama za djecu (djevojčice i dječake) s poteškoćama u razvoju;
4. Izraditi razvojne sadržaje namijenjene ranjivoj djeci predškolskog uzrasta (djevojčice i dječaci) koji će se emitovati putem medija i na drugim dostupnim platformama za učenje na daljinu.

Izlazni rezultat 3: Pružena podrška obrazovnim vlastima u primjeni kvalitetnih inkluzivnih pristupa za e-nastavu i kombiniranu nastavu;

Ovaj izlazni rezultat će se postići provedbom sljedećih aktivnosti:

1. Angažirati volontere za podršku digitalizaciji materijala za e-nastavu;
2. Pomagati obrazovnim vlastima u provedbi procjene kvaliteta izvođenja e-nastave na obrazovnom nivou;
3. Podržati obrazovne vlasti u digitalizaciji obrazovnog procesa kako bi se povećala efikasnost i otpornost sistema na buduće šokove;
4. Pomagati obrazovnim vlastima u poboljšanju kvaliteta platformi za upravljanje informacijama u obrazovanju (npr. EMIS, TMIS);
5. Podržati obrazovne vlasti u izradi standarda i smjernica za kvalitetnu inkluzivnu kombiniranu nastavu;
6. Uspostaviti mehanizme za sprečavanje štete za sve koji su povezani s učešćem u online učenju i pozabaviti se specifičnim sigurnosnim rizicima za djevojčice, s posebnom pažnjom na rodne razlike u digitalnom pristupu i vještinama među nastavnim osobljem.

Izlazni rezultat 4: Nastavno osoblje (žene 68%) je osnaženo i osposobljeno za izvođenje kvalitetne e-nastave i kombinirane nastave;

Ovaj rezultat će se postići provedbom sljedećih aktivnosti:

1. Podržati obrazovne vlasti u mapiranju potreba za profesionalnim razvojem i usavršavanjem nastavnog osoblja u pogledu e-nastave i kombinirane nastave;
2. Podržati obrazovne vlasti kako bi se osiguralo da žensko nastavno osoblje dobije posebnu podršku kroz obezbjeđivanje mogućnosti za kontinuirani profesionalni razvoj i usavršavanje;
3. Pilotirati Digitalno učenje i medijsko-informacionu pismenost kao preduslov za (onlajn) nastavnu radionicu za nastavno osoblje osnovnih i srednjih škola;

31. august 2020.

4. Obezbijediti programe obuke za osposobljavanje nastavnog osoblja za kvalitetnu inkluzivnu kombiniranu nastavu u skladu s Evropskim okvirom ključnih kompetencija;
5. Realizirati programe obuke za upotrebu asistivnih obrazovnih tehnoloških alata (eng. *Assistive Education Technology*) kako bi se zadovoljile potrebe za učenjem učenika svih sposobnosti;
6. Pružiti mogućnosti za obuku ženskom nastavnom osoblju kako bi mogle da se uključe u kreativna rješenja za e-nastavu i kombiniranu nastavu razvojem kapaciteta i jačanjem svoje pozicije u procesima odlučivanja;
7. Uraditi analizu nastavnog osoblja na osnovu podataka razvrstanih prema polu radi sticanja boljeg uvida i kvalitetnijeg rješavanja pitanja uticaja na zdravlje i dobrobit ženskog nastavnog osoblja tokom obustave rada škola, s naročitim osvrtom na uticaj dodatnih odgovornosti u domaćinstvu i povećane stope porodičnog i rodno uslovljenog nasilja kako bi se takođe osiguralo da djevojčice i žensko nastavno osoblje mogu učiti i predavati u sigurnom i inkluzivnom okruženju.

Izlazni rezultat 5: Institucije nadležne za tehničko i stručno obrazovanje i osposobljavanje (TSOO) ojačale su kapacitete za izvođenje kvalitetne TSOO e-nastave i kombinirane nastave, uključujući poboljšane kapacitete nastavnog osoblja i predavača u TSOO-u.

Ovaj rezultat će se postići provedbom sljedećih aktivnosti:

1. Olakšati obezbjeđivanje opreme TSOO školama za potrebe učenika i učenica u nepovoljnom položaju;
2. Podržati obrazovne vlasti u izradi standarda i razvoju tehničkih kapaciteta za razvoj platformi za e-nastavu za TSOO škole;
3. Provesti programe profesionalnog razvoja i usavršavanja osoblja koje realizira TSOO za stvaranje, omogućavanje i primjenu e-nastave/kombinirane nastave u TSOO-u (uključujući obuku relevantnog osoblja, izradu materijala za obuku i podršku institucionalizaciji profesionalnog razvoja i usavršavanja za e-TSOO);
4. Uspostaviti saradnju s poslovnom zajednicom kako bi se prevazišla neusklađenost između TSOO i potreba tržišta rada;
5. Izraditi i pilotirati nastavni plan i program za e-nastavu i multimedijalne materijale za e-nastavu za 2 ključna zanimanja za djevojčice u 3 ciljane administrativne jedinice, s posebnim osvrtom na način na koji su integrirani STEM i Skills4Girls u cilju obezbjeđivanja budućih potencijala na tržištu rada za djevojčice i unapređenje vještina.

Ovaj Zajednički program namijenjen je provedbi u cijeloj BiH (14 administrativnih jedinica). Međutim, inicijalni prijedlog je da se aktivnosti prvo pilotiraju u 3 administrativne jedinice: 2 kantona u FBiH (ŽZH i USK), koji čine 23% osnovnoškolske i srednjoškolske populacije, te u entitetu Republika Srpska. Izbor se zasniva na nalazima Brze procjene stanja i potreba u obrazovanju u Bosni i Hercegovini²³, koja ukazuje na značajan broj učenika i nastavnog osoblja koji

---

²³ [Brza procjena stanja i potreba – obrazovanje u Bosni i Hercegovini, UNICEF i UNESCO, august 2020.](#)

31. august 2020.
nemaju pristup IKT-u.

III. Katalitički uticaj i povezanost

Opišite na koji način je intervencija katalitičkog karaktera kroz mobiliziranje ili uvećanje drugih finansijskih ili nefinansijskih resursa, uključujući međunarodne finansijske institucije, fondacije i privatni sektor. Opišite kako predložena intervencija podupire srednjoročni i dugoročni oporavak, npr. omogućavanjem angažiranja drugih aktera, stvaranjem podsticajnog okruženja za dugoročiji razvoj. [15.000 slovnih znakova]

Ovaj Zajednički prijedlog projekta nudi prostor za katalitički efekat koji se može povećati i koji može privući dodatna sredstva. Mobilizacija privatnog sektora bila je evidentna od samog početka pandemije i obustave obrazovnog procesa, kada je prvi odgovor agencija UN-a u okviru UN-ovog Plana socijalno-ekonomskog odgovora u Bosni i Hercegovini²⁴ bio obezbjeđivanje odgovarajuće opreme kako bi se osigurao jednak pristup svih učenika nastavi na internetu. U saradnji s resornim ministarstvima i kroz nenovčanu pomoć privatnog sektora (mobilnih i telekomunikacionih kompanija), UNESCO i UNICEF su zajednički donirali IKT opremu (152 Lenovo tableta za osnovne i srednje škole) i 5300 mobilnih internet paketa učenicima osnovnih i srednjih škola kao pomoć u osiguravanju kontinuiteta školskog procesa, kao i jednakih mogućnosti učenja za sve učenike. UNICEF i UNESCO su na globalnom nivou formirali Globalno partnerstvo za obrazovanje²⁵ radi angažiranja privatnog sektora.

Kako bi se maksimalno povećali rezultati Zajedničkog programa i podstakla njihova dugoročna podrška obrazovnom sistemu zemlje, uspostaviće se saradnja s međunarodnim donatorima i organizacijama. Delegacija EU u BiH će se smatrati dragocjenim partnerom s kojim ćemo blisko saradivati u ostvarivanju ciljeva ovog Zajedničkog programa.

Očekuje se nastavak uključivanja ostalih partnera iz međunarodne zajednice za ove aktivnosti. Svjetski program za hranu i Grupa Svjetske banke su globalni partneri UNICEF-a i UNESCO-a u procesu davanja preporuka ministarstvima obrazovanja o bezbjednom procesu ponovnog otvaranja škola: Okvir za ponovno otvaranje škola²⁶ je u maju-junu 2020. distribuiran resornim ministarstvima u BiH s ciljem obezbjeđivanja neophodnih informacija na temelju kojih će se donositi odluke o ponovnom otvaranju škola, pružanja podrške pripremama i usmjeravanja procesa realizacije, u sklopu sveukupnog procesa javno-zdravstvenog i obrazovnog planiranja.

Glavni partneri su ministarstva za obrazovanje na svim nivoima vlasti u BiH (država, entiteti, distrikt, kantoni), vladine agencije/zavodi u oblasti obrazovanja i institucije koje pružaju obrazovne usluge (predškolske, osnovnoškolske, srednjoškolske i visokoobrazovne ustanove). Zajednički program će dalje graditi i

²⁴ <https://data.uninfo.org/Home/ DocumentTracker>

²⁵ <https://www.globalpartnership.org/>

²⁶ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373348>

31. august 2020.

jačati tekuće projekte koje provode agencije UN-a u obrazovnom sektoru, uključujući:

- a) „Put prema ekosistemu finansiranja Ciljeva održivog razvoja (SDG) u Bosni i Hercegovini“, zajednički program agencija UN-a u BiH (uključujući UNESCO i UNICEF) čiji je cilj uspostavljanje šireg ekosistema za buduće finansiranje Ciljeva održivog razvoja u brojnim prioritarnim sektorima, uključujući obrazovanje;

Obrazovanje je jedna od kritičnih oblasti za Bosnu i Hercegovinu, u kojoj su potrebne značajne i složene reforme u pravcu stvaranja ljudskog kapitala za 21. vijek. Jedan od preduslova za ove reforme jesu pouzdani i tačni podaci za adekvatno planiranje politika i budžeta. Da bi se pomoglo u rješavanju ovog nedostatka, aktivnosti u okviru Zajedničkog programa rezultiraće unapređenjem sistema statističkog izvještavanja za obrazovni sektor koji je neophodan za procjenu doprinosa obrazovanja održivom razvoju, s ciljem davanja preporuka za povećanje investicija i intervencija u ovom sektoru.

Ovo je naročito važno s obzirom na činjenicu da procijenjeno kumulativno smanjenje budžeta u sektoru obrazovanja u 2020. godini zbog Covid-19 u iznosu od 14.775.853 KM predstavlja 1,13% ukupnih javnih izdataka za formalno obrazovanje koji iznose 4,1% bruto domaćeg proizvoda zemlje.²⁷

- b) Poboljšanje kvaliteta nastave u Bosni i Hercegovini na osnovu rezultata PISA – UNICEF-ov program čiji je cilj korištenje rezultata PISA 2018 za kreiranje društvenog konsenzusa o definiciji kvalitetnog obrazovanja i stvaranje podrške za sveobuhvatnu reformu obrazovanja u Bosni i Hercegovini

Predloženi Zajednički program ima direktnu vezu s Okvirom za saradnju UN BiH:

- Ishod 2: Do 2025. godine građani imaju koristi od inkluzivnijih i kvalitetnijih programa obrazovanja usmjerenih na vještine iz 21. vijeka za veću zapošljivost i blagostanje

i pomoći će u postizanju sljedećih nacionalnih prioriteta:

- Program ekonomskih reformi u BiH (PER BiH) za 2019.-2021. (relevantno poglavlje o obrazovanju i vještinama)
- Platforma za razvoj predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini za period 2017.-2022.
- Strategija za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji BiH 2016-2021
- Strategija unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj 2017-2026
- Relevantne obrazovne strategije na entitetskom i kantonalnom nivou

U kontekstu pristupa koji obuhvata cjelokupni životni ciklus, ovim prijedlogom se nastoji stvoriti kontinuitet učenja od ranog djetinjstva do visokog obrazovanja. To podrazumijeva održavanje međudejstava, nesmetanu saradnju i razumno upravljanje posrednim nivoima između entiteta koji učestvuju u ovom prijedlogu te stvaranje zajedničkih standarda i zajedničkih preporuka. To istovremeno pruža mogućnosti za stvaranje međudejstava i optimizaciju upotrebe finansijskih sredstava i vremena kroz zajedničku koordinaciju.

---

²⁷ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, dostupno na: http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2019/EDU_06_2017_I1_0_BS.pdf

31. august 2020.

IV. Ko će isporučiti ovo rješenje

Navedite koje će primateljske UN organizacije (ne manje od 2 po konceptualnom sažetku) i partneri provoditi ovaj program i opišite njihove provedbene kapacitete. Uključite stručnost, angažirano osoblje, kao i nadzorne mehanizme koji određuju aranžmane i odgovornosti za praćenje i ocjenjivanje (M&E). Kako bi odgovor bio koncizan i precizan, koristite hiperveze do relevantnih lokacija na internetu kao i do trenutnih portfelja primateljskih UN organizacija. [15.000 slovnih znakova]

Zajednički program provodiće se primjenom pristupa „Jedinstvenog djelovanja UN-a“ (eng. *Delivering as One UN*), a Rezidentni koordinator UN-a će predvoditi politički angažman na najvišem političkom nivou, uz obezbjeđivanje angažmana UNCT-a.

Rješenja u pogledu koordinacije obuhvataju sljedeće: Nadzor i strateško vođenje Programa obezbjeđivaće se preko Zajedničkog programskog odbora. Odborom će zajednički predsjedavati Rezidentni koordinator UN-a, imenovani predstavnik relevantnih vladinih partnera (ministarstava obrazovanja i drugih relevantnih institucija)²⁸ i šefovi primateljskih UN organizacija. Prvi sastanak Programskog odbora održaće se mjesec dana nakon početka Programa kako bi se usvojio projektni zadatak i dogovorio sastav Odbora i učestalost sastanaka Odbora. Novi članovi Odbora mogu se dodati odobrenjem odbora.

U Zajedničkom programu učestvovaće UNESCO, UNICEF, ILO i UNV. Pod sveukupnim vođstvom Programskog odbora, primateljske UN organizacije (RUNO) će imati krajnju odgovornost za postizanje rezultata UN aktivnosti koje se provode kroz ovaj Program. UNICEF će djelovati kao Sazivajuća agencija Zajedničkog programa odgovorna za strateško i programsko vođenje Zajedničkog programa UN-a i obezbjeđivanje usklađenog i koordiniranog djelovanja UN agencija koje učestvuju u programu. Sazivajuća agencija, u partnerstvu s drugim primateljskim UN organizacijama, odgovaraće Zajedničkom programskom odboru u pogledu olakšavanja postizanja dogovorenih rezultata Zajedničkog programa UN-a.

U svojstvu sekretara tokom sastanaka Odbora biće koordinator programa, čiji je domaćin Sazivajuća agencija. Odbor će biti glavno tijelo Zajedničkog programa za odlučivanje i biće odgovoran za strateški nadzor cjelokupne provedbe i međuagencijsku koordinaciju. Odbor će davati smjernice zajedničkom programskom timu i koordinatoru i biće odgovoran za rješavanje provedbenih pitanja, ako se za tim ukaže potreba. Odbor će razmatrati i odobravati godišnje planove rada, razmatrati napredak u provedbi i godišnje izvještaje te odobravati sve bitne promjene u budžetima ili aktivnostima.

Koordinator zajedničkog programa imaće zadatak da koordinira cjelokupnu provedbu programa, osigurava provedbu aktivnosti odobrenih planovima rada koje je usvojio Zajednički programski odbor i da, u saradnji s primateljskim UN organizacijama, koordinira aktivnosti s Tehničkim timom Zajedničkog programa, obezbjeđuje provedbu programa kako je predviđeno i dogovoreno s Odborom, i usko koordinira sa šefom Sazivajuće agencije i primateljskim UN organizacijama.

---

²⁸ Statističke institucije će imati važnu ulogu u prikupljanju i obezbjeđivanju podataka potrebnih za praćenje provedbe Zajedničkog programa i prateće izvještavanje. Statističke institucije u saradnji s resornim ministarstvima prikupljaju podatke i izvještavaju o značajnom broju obrazovnih indikatora potrebnih za domaće i međunarodne svrhe.

31. august 2020.

Tehnički tim Zajedničkog programa sastojće se od najmanje dvije tehničke osobe po UN agenciji, stručnjaka u relevantnoj oblasti intervencije te mora, kao minimum, uključivati stručnjaka za obrazovanje i stručnjaka za praćenje i ocjenjivanje. Iz jedne agencije UN-a biće dodijeljen stručnjak za ravnopravnost polova koji će pregledavati svaki proces praćenja i pružati blagovremene preporuke za blagovremene prilagodbe u provedbi.

Koordinator će takođe biti odgovoran za objedinjavanje ulaznih podataka svih agencija za potrebe objedinjenog narativnog izvještavanja MPTF-u. Koordinator Zajedničkog programa konzultiraće se s agencijama o finansijskim planovima i troškovima u vezi s aktivnostima definiranim u radnim planovima. Koordinator izvještava Programskom odboru i obavezan je da se pridržava odluka Odbora i da ne dozvoli da na njega/nju utiče upravljanje ili smjernice samo jedne agencije, uključujući Sazivajuću agenciju. Koordinator će obavještavati Odbor o svim bitnim izmjenama budžeta i aktivnostima koje prelaze propisani minimalni prag propisan donatorskim sporazumom. Takve promjene mora odobriti Odbor.

Program će primjenjivati procedure praćenja i ocjenjivanja koje se koriste u zajedničkim programima u BiH. Koordinator programa odgovoran je za svakodnevno praćenje programa pod sveukupnim vođstvom Odbora. Kao alat za praćenje, program će u početnoj fazi uraditi analizu korisnika (institucije, nastavno osoblje, učenici) s fokusom na rodnu ravnopravnost radi daljnjeg unapređenja analize podataka specifičnih za rodne razlike (u cijeloj zemlji i s detaljnim fokus grupama u odabranim lokacijama) koja će služiti za potrebe provedbe i doprinijeti procjeni rezultata i uticaja programa. Pored toga, na kraju programa izvršiće se konačno nezavisno ocjenjivanje (evaluacija) programa i za te potrebe su u budžetu opredijeljena odgovarajuća sredstva.

Primateljske UN organizacije će preduzeti aktivnosti praćenja projekata pod sveukupnom koordinacijom Koordinatora zajedničkog programa. Aktivnosti praćenja bi uključivale posjete lokacijama/online posjete; sastanke s partnerima i korisnicima radi procjene napretka i prepreka; kontinuirane procjene efikasnosti mehanizama na lokalnom nivou i finansijsko osiguranje odobrenih aktivnosti kao što su provjere na licu mjesta (u skladu sa standardima specifičnim za agenciju).

Što se tiče iskustva i stručnosti, UNESCO je jedina agencija Ujedinjenih nacija koja ima mandat da pokriva sve aspekte obrazovanja. UNESCO-u je povjereno da vodi Globalnu agendu obrazovanja 2030 kroz Cilj održivog razvoja 4. U skladu s Okvirom za djelovanje u oblasti obrazovanja 2030 (FFA), UNESCO je odgovoran za koordinaciju međunarodne zajednice na postizanju ovog cilja kroz partnerstva, vođenje politika, jačanje kapaciteta, praćenje i zagovaranje.

UNESCO svojim radom ima za cilj da poveća pristup kvalitetnim mogućnostima učenja za djecu i mlade, osnaži ih vrijednostima, znanjem i vještinama za život i rad, podrži nastavno osoblje i poboljša otpornost obrazovnih sistema.

Sarajevska Kancelarija UNESCO-ovog Regionalnog biroa za nauku i kulturu u Evropi u idealnoj je poziciji da direktno upravlja i provodi potrebne aktivnosti budući da posjeduje široku mrežu globalne i regionalne ekspertize iz sjedišta UNESCO-a u Parizu, naročito Sektora obrazovanja. Jaka mreža operativnih Nacionalnih komisija u svakoj zemlji. Kapacitet se pokazao dovoljnim za rješavanje izazova na nacionalnom i regionalnom nivou. Važno je takođe spomenuti kapacitete UNESCO-ovog Međunarodnog biroa za obrazovanje, Međunarodnog instituta za planiranje obrazovanja i Instituta za cjeloživotno učenje.

31. august 2020.

Nacionalne vlasti u regionu su prepoznale UNESCO kao ključnog aktera u promociji uloge obrazovanja za održivi razvoj, uključujući globalno građanstvo, ljudska prava i rodnu ravnopravnost, zdravlje i HIV i AIDS, kao i razvoj tehničkih i stručnih vještina. Kroz svoje akcije u obrazovanju, UNESCO ima za cilj smanjiti negativne trendove u povećanju nepovjerenja i radikalizacije društava, što uglavnom pogađa mlade, i podstaći procese koji doprinose izgradnji mira i pomirenju. Ne treba zanemariti važnu ulogu komunikacije i informiranja, kao još jednog ključnog elementa UNESCO-ovog mandata, a unapređenje obrazovanja treba biti praćeno djelovanjem i u ovom sektoru. Pored toga, potrebno je dalje naglašavati sveobuhvatnu važnost obrazovanja.

UNICEF je postao autoritet za pitanja obrazovanja djevojčica, sve je snažniji zagovornik u ovim oblastima, a ojačao je i sopstveno rodno osjetljivo programiranje. UNICEF-ov odgovor na krizne situacije sada je široko prihvaćen kao ključni dio UNICEF-ovog mandata i planiranja pripravnosti i odgovora. Proširene su UNICEF-ove vanjske komunikacije i zagovaranje u pogledu krize učenja čak i u periodu prije Covida. Konačno, uskladiće se regionalna ekspertiza UNICEF-a u oblasti obrazovanja i rodni pitanja kako bi se osigurala provedba programa.

ILO je tripartitna agencija s jasnim mandatom i širokim tehničkim kapacitetima u oblasti stručnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO). Suštinsku oblast pomoći ILO-a državama članicama predstavljaju sektorski pristupi, predviđanje vještina, efikasna modernizacija obuke vještina i usklađivanje između ponude i potražnje na tržištu rada. Pouzdane metodologije, zasnovane na dokazima o djelotvornim praksama, primjenjuju se širom svijeta i popraćene su metodološkim vodičima koji su spremni za primjenu. ILO ima dugogodišnji historijat pružanja tehničke pomoći Bosni i Hercegovini, a na polju razvoja vještina ILO provodi projekat Prognoze vještina u sektoru turizma primjenom ILO STED metodologije o vještinama za trgovinsku i ekonomsku diverzifikaciju. Kancelarija ILO-a za Centralnu i Istočnu Evropu (Budimpešta) posjeduje multidisciplinarni tim stručnjaka, koji je podržan od strane Središnje kancelarije ILO-a kroz tehničku podršku i istraživački rad. Nacionalni koordinator i domaće projektno osoblje u kancelariji u Bosni i Hercegovini osiguravaju pravilnu provedbu na nivou države.